

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

**2026-YIL / SENTABR /
9-SON, II-QISM**

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, sentabr.
II-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BAHOLASH VA MUAMMOLI KREDITLARNI BARVAQT ANIQLASHNING SUN'YI INTELLEKTGA ASOSLANGAN MENEJMENT MODELINI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	14
Alovuddin Jamolov	
YASHIL TRANSPORT: BARQAROR RIVOJLANISH UCHUN IMKONIYAT VA ISTIQBOLLAR.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAMARQAND VILOYATIDA MAHALLIY BUDJETLARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	25
Uzakova Kamola Bexzodovna	
O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLARI	31
Xolmurodova Moxichehra Dilmurodovna	
THE IMPACT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON ECONOMIC GROWTH IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM AN ARDL BOUNDS TESTING APPROACH (2000–2024)	36
Ortikov Olloberdi Muzaffar o'g'li	
Rajabova Malika	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEXANIZMLARI	44
Rustamova Dildora Jamshid qizi	
THIS STUDY EXAMINES BEIJING'S EXPERIENCE IN PROMOTING CROSS-BORDER E-COMMERCE IN TASHKENT FROM THE PERSPECTIVE OF REGIONAL COOPERATION	50
Wang Jiahao	
DORI VOSITALARIGA OID AXBOROTLARNI BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTLARIDA AKS ETTIRISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	58
Yodgorov Xushvakt Mansurovich	
AGROSANOAT MAJMUINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA JAMLANMA DARAJA VA KANALLARARO TAKRORLANISHNI O'LCHASH METODIKASI: «YASHIL» YO'NALISHLAR MISOLIDA	63
Xudaynazarov Bekzod Akramovich	
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА АКТИВОВ И СТАБИЛЬНОСТИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	69
Баймуратова Зина Акилбековна	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYAVIY MUHITNI YANADA RIVOJLANTIRISH VA INFLYATSIYANING SALBIY OQIBATLARINI KAMAYTIRISH YO'NALISHLARI	75
Niyozov Asad Qosimovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNING NAZARIY EVOLYUTSIYASI VA UNI BAHOLASHNING ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLARI	80
Afenov Nursultan Nugmatillayevich	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMPETITIVE ADVANTAGE IN HIGHER EDUCATION: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES.....	86
Boynazarova Iroda Mahmud qizi	
GREEN BONDS IN UZBEKISTAN: OPPORTUNITIES, INSTITUTIONAL DEVELOPMENT AND BARRIERS TO SUSTAINABLE FINANCE	92
Umarova Zulaykho Tursunovna	
YASHIL INVESTITSIYALARNI JALB QILISH ORQALI BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI	97
Teshayev Zafarbek Zokirovich	

RAHBARLIK LAVOZIMLARIDA XOTIN-QIZLAR ULUSHI VA MAVJUD STROTEPLAR TAHLILI	103
Abduraxmonova Feruzabonu Abduraxmon qizi	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMPETITIVE ADVANTAGE IN HIGHER EDUCATION: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES.....	109
Boynazarova Iroda Mahmud qizi	
KATTA HAJMLI IQTISODIY MA'LUMOTLAR (BIG DATA) SHAROITIDA EKONOMETRIK BAHOLASH USULLARINING NAZARIY TRANSFORMATSIYASI.....	115
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
EFFECTIVE MECHANISMS FOR MANAGING ORGANIZATIONAL ECONOMIC SUSTAINABILITY IN THE PROCESS OF JOB OPTIMIZATION.....	121
Odilov Jakhongir Akram ugli	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI BANK KREDITLARI ORQALI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	128
Abdullayev Ahrorjon Akmaljon o'g'li	
ZARGARLIK XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA PERFORMANCE MARKETINGDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	134
Azizova Roxila Baxodir qizi	
IQTISODIYOT NAZARIYASI: NAZARIY ASOSLARDAN AMALIYOTGACHA BO'LGAN IQTISODIY JARAYONLARNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	139
Xamdamiy Amriddin Xamdamiy o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ И ПРИНЯТИЕ РЕШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ.....	145
Taravat Abdul Salam	
ПОВЕДЕНЧЕСКИЙ ПОДХОД В ГОСУДАРСТВЕННОМ УПРАВЛЕНИИ РАЗВИТИЕМ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ	152
Ikrayeva Nodira Burxon kizi	
STOCK MARKET DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN, 2023–2026: INSTITUTIONAL REFORM, PRIVATIZATION, AND EVIDENCE FROM PRIMARY EXCHANGE MICRODATA.....	159
Alekperova Dilshodakhon	
Toshkentov Kuvonchbek	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA TIJORAT BANKLARINING O'RNI.....	167
Bozorov Ilyos Isomiddinovich	
TIJORAT BANKLARINING KAPITAL BAZASINI MUSTAHKAMLASHDA ZAMONAVIY MOLIVAVIY INSTRUMENTLARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	173
Abduraimova Fazilat Hikmatulla qizi	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA YANGI KONSEPTUAL VA USLUBIY YECHIMLAR: SIRKULYAR IQTISODIYOT TAJRIBASI.....	180
Otajanova Shahnoza Shuhratovna	
BANKLARDA RISKLARNI BOSHQARISH, DAROMAD VA NATIJADORLIKNI OSHIRISH	185
Jo'rayev Bekzod Bahodir o'g'li	
INKLYUZIV TA'LIM MUHITINI TA'MINLASHDA UMUMTA'LIM MAKTABLARI MENEJMENTINI HUDUDIY KLASSTERLASH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH MODEL: TASHKILIY-BOSHQARUV MEKANIZMLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	192
Rajapova Guldona Usman qizi	
FERMER XO'JALIKLARIDA MOLIVAVIY NATIJALARNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH: FOYDA SIFATI VA BARQARORLIGINI BAHOLASH YONDASHUVLARI	198
Rashidov Baxadir Yusupovich	
HUDUDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INVESTITSIALARNING ROLI.....	203
Sapayeva Fazilat Norbayevna	

ERKIN IQTISODIY ZONALARDA EKO-SANOAT PARKLARINI TASHKIL ETISH VA EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI BAHOLASH USULLARI	207
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASHNING TASHKILIY VA HUQUQIY ASOSLARI	212
Aminova Mehriniso Erkinjonovna	
BARQAROR RIVOJLANISH (ESG) PRINSIPLARINING KOMPANIYA BRENDI QIYMATI VA JOZIBADORLIGIGA TA'SIRI	217
Dilfuza Matisakova	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ORQALI MOLIVAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH	224
Raximova Lolaxon Avazovna	
MEHNAT INTIZOMINING KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY SAMARADORLIGIGA TA'SIRI.....	228
Azizova Sayyora Xamidullayevna	
MINTAQA IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA TIBBIY TURIZM XIZMATLARINING EKONOMETRIK BAHOLANISHI.....	237
Yusupova Mexribon Uktamovna	
KICHIK SANOAT ZONALARIDA INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISHNING RAQAMLI TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISH.....	245
Jo'rayev Po'latjon Komiljon o'g'li	
MAKTABGACHA TA'LIM XIZMATLARI SOHASIDA KICHIK BIZNES RAQOBATBARDOSHLIGINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	251
Madaminova Feruza Tursunboy qizi	
YASHIL INVESTITSİYALARNING MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA AHAMIYATI.....	259
Raximova Shaxnoza Xamzayevna	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA TAYYOR MAHSULOTLAR EKSPORTINI RAG'BATLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA TA'MINOT YO'LLARI.....	263
Esanov Yusufjon Dilmurod o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT: MOHIYATI, XUSUSIYATLARI VA O'ZBEKISTONDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	267
Sultonov Shahzod Shavkat o'g'li	
O'ZBEKISTON BANLARINIGKING YASHIL BANK MAHSULOTLARI TASHKIL QILISH MEXANIZIMLARI VA ULARNING BANK IQTISODIY SAMARADORLIGINI SALBIY TA'SIR QILMAGAN HOLATDA MAHSULOTLARINING MOLIVAVIY BARQARORLIK TA'MINLASH YO'LLARI.....	275
Nuriddinov Murodjon Nuriddin o'g'li	
JAHON IQTISODIYOTINING GLOBALLASHUVI SHAROITIDA MILLIY EKSPORT SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNING MARKETING MEXANIZMLARI.....	281
Jumayeva Zamira Bustonovna	
MARKAZIY OSIYO UCHUN GEOSIYOSIY RISK (GPR) INDEKSINI ISHLAB CHIQISH	285
Qodirova Laylo Otabekovna	
BIRLASHGAN ARAB AMIRLIKLARI STARTAP EKOTIZIMINI BOSHQARISH MODELI VA O'ZBEKISTON UCHUN SABOQLAR.....	289
Elmurod Sodiqov Shomurod o'g'li	

BIRLASHGAN ARAB AMIRLIKLARI STARTAP EKOTIZIMINI BOSHQARISH MODEL VA O'ZBEKISTON UCHUN SABOQLAR

Elmurod Sodiqov Shomurod o'g'li
Toshkent xalqaro Vestminster universiteti
“Menejment” kafedrası PhD tadqiqotchisi

Annotatsiya: Maqola Birlashgan Arab Amirliklari (BAA)ning startap ekotizimini boshqarish modelini institutsional, moliyaviy va nazariy jihatdan tahlil qilib, O'zbekiston uchun amaliy saboqlarni aniqlaydi. Tadqiqot Isenberg (2010), North (1990), Hvidt (2009)ning “Dubay modeli”, Beblawi va Luciani (1987)ning rentier-davlat nazariyasi hamda Dolowitz va Marsh (1996, 2000)ning siyosat transferi nazariyasiga asoslanadi. Tahlil ko'rsatishicha, BAA neft-gaz rentasidan olingan davlat boyligini suveren fondlar (Mubadala, ADQ) orqali innovatsiya infratuzilmasiga (Hub71, in5, DIFC, ADGM, MBZUAI) yo'naltiruvchi markazlashgan “davlat-yetakhiligidagi tadbirkorlik” modeliga ega, biroq bu model rentaga bog'liqlik, chet ellik ishchi kuchiga asoslangan mehnat bozori (aholining 88,5 foizi) va amirliklararo institutsional parchalanish kabi tizimli zaifliklarga ega. BAA va O'zbekiston ekotizimlari 12 yo'nalish bo'yicha qiyoslanadi, amaliyotlar 8 mezonli transferability modeli asosida baholanadi. Maqola O'zbekiston uchun 9 tavsiya va 12 bosqichli boshqaruv modelini taklif etadi.

Kalit so'zlar: startap ekotizimi, Birlashgan Arab Amirliklari, Dubay modeli, rentier davlat, suveren boyluk fondlari, erkin zonalar, siyosat transferi, O'zbekiston.

Аннотация: В статье анализируется модель управления стартап-экосистемой ОАЭ с институциональной, финансовой и теоретической точек зрения и определяются практические уроки для Узбекистана. Исследование опирается на теории Айзенберга (2010), Норта (1990), «Дубайскую модель» Хвидта (2009), теорию рентного государства Беблэви и Лучани (1987) и теорию трансфера политики Долowitz и Марш (1996, 2000). ОАЭ обладают централизованной моделью «предпринимательства под руководством государства», где нефтегазовая рента направляется через суверенные фонды (Mubadala, ADQ) в инновационную инфраструктуру (Hub71, in5, DIFC, ADGM, MBZUAI), однако модель уязвима из-за зависимости от ренты, структуры рынка труда (88,5% экспатриантов) и фрагментации между эмиратами. Экосистемы ОАЭ и Узбекистана сравниваются по 12 направлениям; практики оцениваются по 8-критериальной модели transferability. Статья предлагает 9 рекомендаций и 12-этапную модель управления.

Ключевые слова: стартап-экосистема, ОАЭ, Дубайская модель, рентное государство, суверенные фонды, свободные зоны, трансфер политики, Узбекистан.

Abstract: This article analyzes the United Arab Emirates' startup ecosystem management model from institutional, financial, and theoretical perspectives and identifies practical lessons for Uzbekistan. The study draws on Isenberg (2010), North (1990), Hvidt's (2009) “Dubai Model,” Beblawi and Luciani's (1987) rentier-state theory, and Dolowitz and Marsh's (1996, 2000) policy transfer theory. The UAE has built a centralized “state-led entrepreneurship” model channeling hydrocarbon-rent wealth through sovereign funds (Mubadala, ADQ) into innovation infrastructure (Hub71, in5, DIFC, ADGM, MBZUAI), yet the model carries systemic vulnerabilities: rent dependence, a labor market where expatriates constitute 88.5% of the population, and inter-emirate institutional fragmentation. The UAE and Uzbek ecosystems are compared across 12 dimensions and practices are assessed with an 8-criterion transferability framework. The article proposes nine recommendations and a 12-stage governance model for Uzbekistan.

Keywords: startup ecosystem, United Arab Emirates, Dubai Model, rentier state, sovereign wealth funds, free zones, policy transfer, Uzbekistan.

KIRISH

Startap ekotizimlarini samarali boshqarish rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun strategik ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston 2019-yildan IT Park Uzbekistan orqali institutsional ekotizim shakllantirmoqda, biroq jarayon ilk bosqichlarda. Ushbu tadqiqot seriyasida ilgari AQSh, Estoniya, Isroil, Singapur, Buyuk Britaniya,

Janubiy Koreya, Germaniya va Kanada tajribalari tahlil qilingan edi (Abduraupov & Sodiqov, 2026a-h); ushbu maqola seriyaning to'qqizinchi bo'g'ini sifatida Yaqin Sharqning yetakchi iqtisodiyoti BAA tajribasini o'rganadi.

BAA StartupBlink Global Startup Ecosystem Index 2025-da dunyoda 21-o'rinni va Arab Ligasi mamlakatlari orasida 1-o'rinni egallagan (Aletihad News, 2026), WIPO Global Innovation Index 2025-da esa taxminan 30-o'rinni band etgan (AIM Congress, 2026). BAA tajribasi seriyaning boshqa a'zolaridan farqli, bu yerda ekotizim bozor mexanizmlari orqali emas, balki neft-gaz rentasidan olingan davlat boyligini suveren fondlar orqali bevosita innovatsiyaga yo'naltiruvchi, qat'iy markazlashgan davlat strategiyasi orqali shakllangan (Hvidt, 2009). Bu rivojlanayotgan davlat uchun ham ilhomlantiruvchi, ham ogohlantiruvchi model: u qisqa muddatda jahon miqyosidagi infratuzilma (Hub71, DIFC, ADGM, MBZUAI) yaratish mumkinligini ko'rsatsa-da, uning barqarorligi rentier-davlat nazariyasi nuqtai nazaridan tub savollarni tug'diradi (Beblawi & Luciani, 1987). 2025-yil 13-yanvardagi Prezident Mirziyoyevning Abu-Dabiga rasmiy tashrifi va 2026-yil 7-avgustda qabul qilingan "Enterprise Uzbekistan" qonuni (Kursiv Media, 2026) ushbu tadqiqotni g'oyat dolzarb qilmoqda.

Tadqiqot maqsadi BAA startap ekotizimini boshqarish modelini institutsional, moliyaviy va nazariy jihatdan tahlil qilish, uning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda O'zbekiston uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot savollari:

1. BAA ekotizimini boshqarishning institutsional arxitekturasini qanday tuzilgan?
2. "Dubay modeli" qanday mexanizmlar orqali amalga oshiriladi va rentier-davlat nazariyasi nuqtai nazaridan qanday zaifliklarga ega?
3. Qaysi amaliyotlar O'zbekiston uchun eng yuqori moslashuvchan salohiyatga ega?
4. Qanday bosqichma-bosqich boshqaruv modeli taklif etilishi mumkin?

Tadqiqotning amaliy ahamiyati natijalar Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi, Raqamli texnologiyalar vazirligi va IT Park Uzbekistan uchun, xususan, 2025–2026-yillardagi ikki tomonlama hamkorlik konteksti negizida, dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilishda qo'llanilishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Isenberg (2010) tadbirkorlik ekotizimini olti domenga (siyosat, moliya, madaniyat, tashkilotlar, inson kapitali, bozorlar) ajratadi; BAAda "siyosat" va "moliya" davlat tomonidan tezkor qurilgan bo'lsa-da, "inson kapitali" domeni tub muammoga ega: mahalliy fuqarolar aholining atigi 11,5 foizini tashkil etadi (De Bel-Air, 2018). North (1990) institutsional nazariyasi nuqtai nazaridan BAA noodatiy "institutsional dualizm" namunasini beradi: DIFC va ADGM kabi zonalarida G'arb uslubidagi umumiy huquq tizimi federal fuqarolik-huquqiy tizim bilan parallel ishlaydi.

Tadqiqotning markaziy tahliliy prizmasi Hvidt (2009)ning "Dubay modeli" kontsepsiyasi: Dubay (va kengroq BAA) o'z rivojlanishini Singapur tajribasidan taqlid qilish, markazlashgan qaror qabul qilish va neft daromadlarini xizmat/raqamli iqtisodiyotga diversifikatsiyalash orqali qurgan bu "kech-kech rivojlanuvchi" (late-late developer) davlat strategiyasining yorqin namunasidir. Hub71, in5, DIFC, ADGM va MBZUAI aynan shu mintaqaning raqamli davrga moslashtirilgan davomi bo'lib, davlat bir vaqtning o'zida tashabbuskor, moliyalashtiruvchi va me'mor rolini bajaradi (Mazzucato, 2013)ning "tadbirkor davlat" kontsepsiyasiga mos).

Tanqidiy kontrprizma sifatida Beblawi va Luciani (1987)ning rentier-davlat nazariyasi qo'llaniladi: davlat daromadi ishlab chiqarishdan emas, tashqi rentadan kelib chiqqan davlatlarda o'ziga xos siyosiy-iqtisodiy zaiflik yuzaga keladi. Hub71 va DIFCni moliyalashtiruvchi Mubadala va ADQning o'zi neft-gaz rentasidan shakllangani BAA modelining O'zbekiston kabi rentasiz davlatlar uchun to'g'ridan-to'g'ri ko'chirilishi metodologik jihatdan mos kelmasligini ko'rsatmoqda. Qo'shimcha ravishda, tadqiqotda Etzkowitz va Leydesdorff (2000)ning Triple Helix, Lundvall (1992)ning milliy innovatsion tizimlar, Dolowitz va Marsh (1996, 2000)ning siyosat transferi, Acs va boshqalar (2009)ning bilim spillover hamda Stam (2015)ning ekotizim modeli kontsepsiyalaridan qo'shimcha tahliliy asos sifatida foydalaniladi; bular BAAning ko'p qatlamli federal-amirlik tuzilmasi, universitet-davlat integratsiyasi va real vaqtdagi O'zbekiston bilan siyosat transferi hodisalarini izohlashda qo'llaniladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot sifat tadqiqoti dizayniga qiyosiy keys-stadi, tizimli adabiyotlar tahlili va institutsional tahlilga asoslanadi hamda seriyaning avvalgi maqolalari bilan bir xil metodologik asosga ega. Ma'lumotlar uch toifadan: rasmiy statistika (MoET, MoIAT, DIFC, ADGM), akademik manbalar (Hvidt, Beblawi & Luciani, Davidson, De Bel-Air, Abiad) va sanoat reytinglari (StartupBlink, MAGNiTT, WIPO)dan 2026-yil avgust holatiga to'plandi. Moslashuvchanlik tahlili 8 mezon (institutsional moslik, moliyaviy imkoniyat, tartibga solish moslashuvchanligi, inson kapitali, bozor moslik, madaniy moslik, amalga oshirish soddaligi, potensial ta'sir) bo'yicha 1–5 shkalada baholanadi (1,0–2,4 past, 2,5–3,4 o'rta, 3,5–5,0 yuqori). Tadqiqotning o'ziga xos jihatlari: BAA yakkashox

kompaniyalari soni (Failory: 6 ta) va StartupBlink reytingi (hisobot: 21-o'rin, jonli sahifa: 30-o'rin) bo'yicha manbalar turli ko'rsatkichlarni taqdim etadi; ayrim BAA—O'zbekiston aloqalari (masalan, "Bir million o'zbek dasturchisi" tashabbusi) faqat bitta manbada (Emirates247, 2025) tasdiqlangani sababli qo'shimcha, istiqbolli dalil sifatida keltiriladi; ikki mamlakat o'rtasidagi strukturaviy farqlar natijalarning qiyosiy va nisbiy xususiyatini yoritadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

BAA boshqaruvi federal (Iqtisodiyot va turizm vazirligi MoET; Sanoat va ilg'or texnologiyalar vazirligi MoIAT) va amirlik darajalari o'rtasida taqsimlangan. 2025-yil sentabrda e'lon qilingan "Amirliklar dunyo startap poytaxti" milliy kampaniyasi 2030-yilgacha 10 000 emiratlik tadbirkorni tayyorlash va 30 000 ish o'rni yaratishni maqsad qilgan, KO'B sektori neft bo'lmagan YalMning 63 foizini tashkil etadi (Wamda, 2025). 2022-yilda tashkil etilgan Raqamli iqtisodiyot kengashi 2031-yilgacha raqamli iqtisodiyot ulushini 9,7 foizdan 19,4 foizgacha oshirishni, 2021-yildagi "Operation 300bn" sanoat strategiyasi esa sanoat YalM hissasini 300 mlrd dirhamgacha yetkazishni nazarda tutadi (MoIAT, 2021). "Biz BAA 2031" milliy vizioni YalMni 3 trln dirhamgacha oshirishni maqsad qiladi (Arab News, 2022). Bunga qaramay, amaliy ijro va moliyalashtirish asosan Dubay va Abu-Dabi darajasida jamlangan — bu 4.4-bo'limda muhokama qilinadigan institutsional parchalanishning ildizi. Moliyaviy me'mor rolini xususiy venchur bozori emas, suveren fondlar bajaradi: Mubadala AUM 2025-yilda 17% o'sib, \$385 mlrdga yetdi (The National, 2026a); ADQning DisruptAD/Alpha Wave Incubation platformalari venchur faoliyatni konsolidatsiya qiladi (ADQ, 2020), Abu-Dabi Investitsiya Boshqarmasi (ADIA) esa mahalliy startaplarga bevosita sarmoya kiritmaydi — bu faqat ayrim fondlarning faol ishtirokini ko'rsatadi.

Mubadala va ADQ tomonidan qurilgan Hub71 2019–2025 davrida jami \$2,7 mlrd moliyalashtiruv jalb qilgan (faqat 2025-yilda \$599 mln), 2025-yil oxiriga 390 startapni birlashtiradi (Hub71, 2026). Dubay Holdingga qarashli in5 2013-yildan 1100 dan ortiq startapni inkubatsiya qilib, jami 9 mlrd dirham moliyalashtiruv jalb qilgan (Arabian Business, 2025); Sharjadagi Sherar 2026-yilda 5 mln dirhamlik fond orqali 60 dan ortiq startapni qo'llab-quvvatlagan (Gulf Today, 2026). DIFC va ADGM ingliz umumiy huquqiga asoslangan, federal tizimdan mustaqil erkin zonalar: 2026-yilda DIFCda 10 000 dan ortiq kompaniya (yillik +30%), ADGMda 12 671 faol litsenziya (yillik +30%) ro'yxatdan o'tgan, ADGM Binancega birinchi to'liq kripto-birja litsenziyasini bergan (Gulf News, 2026). Bu zonalarda "malakali erkin zona shaxsi" maqomiga ega kompaniyalar 0% soliq stavkasidan foydalanadi, federal standart stavka esa 9% (MOF UAE, 2026).

MAGNiTT (2026) ma'lumotlariga ko'ra, BAA 2025-yilda \$1,41 mlrd venchur sarmoya jalb qildi (yillik +84%). Failory (2026) metodologiyasiga ko'ra, BAAda 6 ta yakkashox mavjud (Aleph Group, Kitopi, XPANCEO, G42, Dubizzle Group, The Open Platform); boshqa, kengroq metodologiyaga asoslangan ro'yxatlar 20 dan ortiq raqamni keltiradi — bu farq matnda alohida qayd etiladi. Oltin viza dasturi tadbirkorlarga uch mezon (yillik \$272 ming daromad, inkubator tavsiyasi yoki loyihaning 7 mln dirhamlik qiymati) asosida 10 yillik rezidentlik beradi (GDRFA Dubai, 2026). 2019-yilda tashkil etilgan MBZUAI sun'iy intellektga ixtisoslashgan birinchi tadqiqot universiteti 59 mamlakatdan 653 talabani jalb qilib, CSRankings bo'yicha dunyoda 10-o'rinni egallaydi (MBZUAI, 2026); Xalifa universitetining KUEC bo'linmasi tijoratlashtirishni institutsionallashtiradi.

Rentier-davlat nazariyasi nuqtai nazaridan BAA modeli uch tizimli zaiflikka ega. Birinchi, mehnat bozori tuzilishi: De Bel-Air (2018) ma'lumotlariga ko'ra, chet elliklar aholining 88,5 foizini (Dubayda 91,3%) tashkil etadi, emiratliklar esa xususiy sektorda atigi 8,3% ulushga ega — bu mahalliy tadbirkorlik bazasining torligini ko'rsatadi. Ikkinchi, Abiad (2023) tahlil qilgan amirliklararo "funktional federalizm": Dubay (in5, DIFC) va Abu-Dabi (Hub71, ADGM) o'rtasidagi qisman bir-birini takrorlovchi infratuzilma institutsional parchalanishga olib keladi (IMF, 2011ning Dubay qarzi inqirozi tahliliga mos). Uchinchi, Davidson (2008) ko'rsatgan qarzi va ko'chmas mulkka asoslangan tezkor o'sish modelining tuzilmaviy beqarorligi. Eng tub savol Hub71 va DIFCni moliyalashtiruvchi suveren fondlarning o'zi neft-gaz rentasidan shakllangani, bu esa moliyaviy modelning tabiiy resursga ega bo'lmagan davlatlar uchun ko'chirilmasligini anglatadi.

2025-yil 13-yanvarda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Abu-Dabiga rasmiy tashrifi chog'ida 15 ta investitsiya bitimi imzolandi, ikki davlat 2030-yilgacha savdo aylanmasini 10 baravar oshirish maqsadini e'lon qildi (Prezident.uz; Gazeta.uz; EnergyForum.uz, 2025). 2026-yil iyunda TMIF-2026 forumida ikki tomonlama investitsiya portfeli 100 dan ortiq loyiha bo'yicha \$20 mlrddan oshgani, 2025-yil savdo aylanmasi \$1,25 mlrdga yetgani (+50%) e'lon qilindi (UzDaily, 2026). Eng institutsionallashtirilgan dalil 2026-yil 7-avgustda qabul qilingan "Enterprise Uzbekistan xalqaro raqamli texnologiyalar markazi" qonuni: u DIFC/ADGM modeliga tuzilishi jihatidan o'xshash 2100-yilgacha 0% foyda/QQS solig'i, ingliz-uels umumiy huquq tizimi, mustaqil xalqaro tijorat sudi, 12 oylik tartibga solish sandboxini nazarda tutadi (Kursiv Media, 2026). Senat prognoziga ko'ra, bu 2030-yilgacha raqamli xizmatlar eksportini \$5 mlrdga yetkazishi mumkin. Bu Dolowitz va Marsh (2000) tasnifidagi eng ilg'or "dastur ko'chirish" bosqichiga yaqinlashgan holat. 2025-yil fevralda e'lon qilingan "Bir

million o'zbek dasturchisi" tashabbusi faqat bitta manbada (Emirates247, 2025) uchraydi va asosiy dalil sifatida emas, qo'shimcha kuzatuv sifatida ko'rib chiqiladi.

Quyidagi 1-jadvalda BAA va O'zbekiston 12 yo'nalish bo'yicha qiyoslanadi; farqlarning aksariyati mamlakatlar o'rtasidagi tabiiy resurs va YaIM farqidan kelib chiqadi (1-jadval).

1-jadval. BAA va O'zbekiston: moslashuvchanlik tahlili¹

No	Yo'nalish	BAA	O'zbekiston	Moslashuvchanlik tahlili
1	Davlat koordinatsiyasi	MoET+MoIAT, 7 amirlik avtonomiyasi	IT Park atrofida markazlashgan	O'rta
2	Startup moliyalashtirish	Suveren fondlar: Mubadala \$385 mlrd	IT Park Ventures \$30 mln	Past (1,63)
3	Venchur kapital (2025)	\$1,41 mlrd (+84%)	\$329 mln (+522%)	—
4	Yakkashox kompaniyalar	6 ta (Failory, 2026)	1 ta (Uzum, ~\$2,3 mlrd)	—
5	Rezidentlik/viza dasturi	Oltin viza 10 yillik	IT Viza yangi, sodda	Yuqori (4,38)
6	Milliy tadbirkorlik kompaniyasi	"Startup Capital of the World"	Yagona milliy kompaniya yo'q	Yuqori (4,13)
7	Erkin zona / umumiy huquq	DIFC 10 000+, ADGM 12 671 litsenziya	Enterprise Uzbekistan (2026, yangi)	Yuqori (3,88)
8	AI-tadqiqot universiteti	MBZUAI CSRankings 10-o'rin	Boshlang'ich bosqich hamkorlik	Yuqori (3,63)
9	Universitet tijoratlashtirish	KUEC (Xalifa universiteti)	Institutsionallashtirmagan	O'rta (3,13)
10	Suveren-fond tech xab (Hub71)	\$2,7 mlrd, 390 startup	Bunday resurs mavjud emas	Past (2,13)
11	Mustaqil xalqaro tijorat sudi	ADGM 2015-yildan faoliyat	Yangi, sinovdan o'tmagan	Past (1,88)
12	Xalqaro reyting (StartupBlink)	21-o'rin (2025) / 30-o'rin (jonli)	79-o'rin (2026, 98-dan ko'tarilgan)	—

Moslashuvchanlik tahlili (8 mezon: institutsional moslik, moliyaviy imkoniyat, tartibga solish, inson kapitali, bozor, madaniy moslik, soddalik, ta'sir) shuni ko'rsatadiki, eng ko'chiriladigan amaliyotlar moliyaviy jihatdan kam talabchan, huquqiy-institutsional islohotlar (Oltin viza uslubidagi rezidentlik 4,38 ball, milliy kompaniya 4,13, DIFC/ADGM uslubidagi erkin zona 3,88, MBZUAI uslubidagi ixtisoslashgan universitet 3,63); eng past ko'chiriladigan amaliyotlar esa ulkan moliyaviy resurs yoki uzoq institutsional tarixni talab qiladi (suveren-fond tech xab 2,13, mustaqil sud tizimi 1,88, suveren boylik fondining o'zi 1,63).

Tahlil asosida ikkita tarkibiy qism O'zbekistonga to'g'ridan-to'g'ri ko'chirilmasligi kerak: (1) suveren boylik fondi orqali moliyalashtirish modeli — bunday resurs O'zbekistonda mavjud emas; (2) chet ellik mehnat kuchiga ustuvor tayanuvchi inson kapitali strategiyasi — O'zbekistonning ustunligi aynan mahalliy, yosh inson kapitalida ekanligini kuchli tomon sifatida saqlashi lozim.

Natijalar Hvidt (2009)ning "Dubay modeli" va Beblawi va Luciani (1987)ning rentier-davlat nazariyasi o'rtasidagi nazariy ziddiyatni yorqin namoyish etadi: BAA 30–40 yil ichida jahon miqyosidagi infratuzilma yaratdi, biroq bu yutuqning moliyaviy asosi takrorlanmaydigan omil hisoblanadi. Bu Isenberg (2010)ning "moliya" domenini sun'iy tezlashtirish mumkin bo'lsa-da, "inson kapitali" va "madaniyat" domenlarini xuddi shunday tezkorlik bilan qurib bo'lmagligini ko'rsatadi. Muhim empirik topilma BAA–O'zbekiston munosabatlari, Kanada bilan aloqalardan farqli, allaqachon Dolowitz va Marsh (2000) tasnifidagi eng ilg'or "dastur ko'chirish" bosqichiga yetib kelgan: 2025-yil tashrif va O'zbekiston Respublikasining 2026-yil 19-avgustdagi "Raqamli texnologiyalar xalqaro markazi to'g'risida"gi O'RQ-1169-son² Konstitutsiyaviy Qonuni o'rtasidagi bog'liqlik buni tasdiqlaydi. Shu bilan birga, bir manbali da'volarni (masalan, "Bir million o'zbek dasturchisi") ehtiyotkorlik bilan talqin qilish zarur — bu Germaniya tadqiqoti (Abduraupov & Sodiqov, 2026) davomida aniqlangan metodologik saboqqa mos keladi.

¹ Manba: Muallif ishlanmasi.

² <https://lex.uz/ru/docs/-8420999>

Qisqa (1–2 yil), oʻrta (3–5 yil) va uzoq (5–10 yil) muddatli 9 tavsiya quyida jamlangan (2-jadval).

2-jadval. Oʻzbekiston uchun tavsiyalar³

No	Tavsiya	Mas'ul institut	Muddat
1	Oltin viza uslubidagi daromadga asoslangan, 10 yillik tadbirkor-investor rezidentlik yoʻlagini IT Viza tizimiga qoʻshimcha tarzda joriy etish	IIV, Investitsiyalar vazirligi, IT Park	1–2 y.
2	“Startup Capital of the World” uslubidagi, 2030-yilgacha aniq raqamli maqsadlarga (10 000 tadbirkor, 50 000 ish oʻrni) ega yagona milliy tadbirkorlik kompaniyasini ishga tushirish	Prezident Administratsiyasi, IT Park	1–2 y.
3	“Enterprise Uzbekistan” zonasining amaliy ijrosini tezlashtirish: birinchi 50–100 rezident kompaniya, sud infratuzilmasi, DIFC/ADGM bilan bilim almashish memorandumini	Enterprise Uzbekistan, Adliya vazirligi	1–2 y.
4	MBZUAI uslubidagi ixtisoslashgan AI-tadqiqot institutini yetakchi universitet bazasida, xalqaro sherik bilan bosqichma-bosqich tashkil etish	OTM va IV, Raqamli texnologiyalar vazirligi	3–5 y.
5	DIFC FinTech Hive uslubidagi sektor-maxsus akselerator va 12 oylik tartibga solish sandboxini fintech/sogʻliqni saqlash yoʻnalishlarida joriy etish	Markaziy bank, Enterprise Uzbekistan	3–5 y.
6	KUEC uslubidagi universitet tijoratlashtirish boʻlinmalarini 3–5 yetakchi universitetda tashkil etish va yagona metodologik markazga bogʻlash	OTM va IV, Intellekual mulk agentligi	3–5 y.
7	in5 uslubidagi koʻp yoʻnalishli (ijodiy sanoat, biotexnologiya) inkubator kampuslarini hududlarda bosqichma-bosqich rivojlantirish	Madaniyat vazirligi, hududiy hokimliklar	5–10 y.
8	“Operation 300bn” uslubidagi, aniq miqdoriy maqsadli (5000 yuqori texnologiyali KOʻB, 2035) oʻn yillik sanoat-innovatsiya strategiyasini ishlab chiqish	Investitsiyalar vazirligi, rivojlanish banklari	5–10 y.
9	ADGM uslubida Toshkent xalqaro tijorat sudining mustaqil salohiyatini xalqaro sudylar va bilim almashish orqali chuqurlashtirish	Oliy sud, Adliya vazirligi	5–10 y.

BAA tajribasidan ilhomlangan, ammo rentier-davlat zaifliklaridan xoli 12 bosqichli boshqaruv modeli taklif etiladi. Model institutsional-huquqiy islohotlarni (1–4-bosqich: rezidentlik dasturi, milliy kompaniya, erkin zona ijrosi, huquqiy asos) moliyaviy jihatdan ogʻir, resursga bogʻliq tashabbuslardan ajratadi; oʻrta bosqichlarda (5–8: AI-tadqiqot instituti, sektor sandboxi, universitet tijoratlashtiruvi, akseleratorlar tarmogʻi) tadqiqot-sanoat integratsiyasi chuqurlashadi; yakuniy bosqichlarda (9–12: hududiy inkubatsiya, sanoat moliyalashtiruvi, sud-huquqiy salohiyat, xalqaro monitoring) uzoq muddatli barqarorlik va mahalliy ildiz otish mexanizmlariga eʼtibor qaratiladi — bu ketma-ketlik BAA modelining eng zaif nuqtasi (moliyaviy manbaning rentaga bogʻliqligi) Oʻzbekiston kontekstida takrorlanmasligini taʼminlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot shuni koʻrsatadiki: (1) BAA neft-gaz rentasidan olingan boylikni suveren fondlar orqali innovatsiya infratuzilmasiga yoʻnaltiruvchi markazlashgan, davlat-yetakchiligidagi tadbirkorlik modelini yaratgan (Hvidt, 2009); (2) bu model rentier-davlat nazariyasi nuqtai nazaridan (Beblawi & Luciani, 1987) rentaga bogʻliqlik, chet ellik ishchi kuchiga asoslangan mehnat bozori va amirliklararo parchalanish kabi tizimli zaifliklarga ega; (3) eng moslashuvchan amaliyotlar aynan moliyaviy jihatdan kam talabchan, huquqiy-institutsional islohotlar boʻlib, ular Oʻzbekistonda allaqachon qisman institutsionallashtirilgan asosga (IT Viza, Enterprise Uzbekistan) ega.

Tadqiqot cheklovlari natijalarning nisbiy xarakterga ega ekanligini anglatadi. Kelgusi tadqiqotlar uchun yoʻnalishlar: “Enterprise Uzbekistan”ning amaliy ijrosini kuzatib boruvchi monitoring tadqiqoti; moslashuvchanlik metodologiyasini boshqa rentier davlatlar (Qozogʻiston, Ozarbayjon) tajribasiga qoʻllash; hamda ushbu va ilgari nashr etilgan sakkiz maqola natijalarini (Abduraupov & Sodiqov, 2026a-h) yagona qiyosiy-sintez tahlilida birlashtirib, dissertatsiyaning yakuniy bobi uchun kompleks strategiya ishlab chiqish.

3 Manba: Muallif ishlanmasi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abiad, N. (2023). The functional federalism of the United Arab Emirates. *Perspectives on Federalism*, 15(1–2).
2. AcademicJobs.com. (2025). Khalifa University secures 60 patents in 2025.
3. Acs, Z. J., Audretsch, D. B., Braunerhjelm, P., & Carlsson, B. (2009). The knowledge spillover theory of entrepreneurship. *Small Business Economics*, 32(1), 15–30.
4. ADQ. (2020). ADQ launches new AED1.1bn venture fund at Abu Dhabi Global Market.
5. AGBI. (2026). DIFC records 30% growth in registered companies.
6. AIM Congress. (2026). The UAE breaks into global innovation elite, ranking top 30 in 2025.
7. Aletihad News. (2026). UAE startup ecosystem climbs to 21st in global rankings.
8. Arab News. (2022). We the UAE 2031: Sheikh Mohammed launches new vision to double economy.
9. Arab News. (2026). From founder formation to exits: Where MENA's venture capital journey needs to go next.
10. Arabian Business. (2025). Dubai incubator in5: Startups raise \$2.45 billion at Expand North Star 2025.
11. Beblawi, H., & Luciani, G. (Eds.). (1987). *The rentier state*. Croom Helm.
12. Carayannis, E. G., & Campbell, D. F. J. (2009). 'Mode 3' and 'Quadruple Helix'. *International Journal of Technology Management*, 46(3–4), 201–234.
13. Davidson, C. M. (2008). *Dubai: The vulnerability of success*. Columbia University Press.
14. De Bel-Air, F. (2018). Demography, migration, and the labour market in the UAE (GLMM Explanatory Note No. 1/2018).
15. DIFC. (2026). UAE corporate tax.
16. Dolowitz, D. P., & Marsh, D. (1996). Who learns what from whom: A review of the policy transfer literature. *Political Studies*, 44(2), 343–357.
17. Dolowitz, D. P., & Marsh, D. (2000). Learning from abroad: The role of policy transfer in contemporary policy-making. *Governance*, 13(1), 5–24.
18. Emirates247. (2025). Uzbekistan strengthens digital cooperation with UAE.
19. EnergyForum.uz. (2025). Uzbekistan and UAE intend to increase trade turnover 10 times by 2030.
20. Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: From National Systems and 'Mode 2' to a Triple Helix. *Research Policy*, 29(2), 109–123.
21. Failory. (2026). The full list of 6 unicorn startups in United Arab Emirates.
22. Forbes Middle East. (2025). Global Startup Ecosystem Index 2025: MENA's top countries and cities.
23. Gazeta.uz. (2025, January 15). Uzbekistan and UAE sign 15 agreements.
24. GDRFA Dubai. (2026). Golden visa Owners of pioneering projects.
25. Gulf Business. (2022). UAE Cabinet approves establishment of Council for Digital Economy.
26. Gulf Business. (2026a). Mubadala AUM rises 17pc to Dh1.4tn in 2025.
27. Gulf Business. (2026b). Hub71 startups surpass \$2.7bn in funding.
28. Gulf News. (2026). 10 years of ADGM: Abu Dhabi financial hub reveals 2025 surge.
29. Gulf Today. (2026). Over 60 startups and SMEs receive support through Sheraa's Dhs5m Resilience Fund.
30. Hub71. (2026). Hub71 startups surpass \$2.7 billion in funding.
31. Hvidt, M. (2009). The Dubai Model: An outline of key development-process elements in Dubai. *International Journal of Middle East Studies*, 41(3), 397–418.
32. Hvidt, M. (2019). Exploring the nexus between highly-skilled migrants, the kafala system, and development in the UAE. *Journal of Arabian Studies*, 9(1), 42–63.
33. International Monetary Fund (IMF). (2011). Policy coordination in fiscal federalism: Lessons from the Dubai debt crisis (Working Paper No. 11/147).
34. InfoCons. (2026). United Arab Emirates ranks 30th in the world for innovation.
35. Isenberg, D. J. (2010). How to start an entrepreneurial revolution. *Harvard Business Review*, 88(6), 40–50.
36. Kun.uz. (2025). Uzbekistan and the UAE sign 15 investment agreements.
37. Kursiv Media. (2026). Enterprise Uzbekistan: Big tech regime to 2100.
38. Lundvall, B.-Å. (Ed.). (1992). *National systems of innovation*. Pinter Publishers.
39. Mazzucato, M. (2013). *The entrepreneurial state: Debunking public vs. private sector myths*. Anthem Press.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 9/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
